

AZ UTOLSÓ CÁRNÉ.

ALEXANDRA FEODOROVNA tragédiája azon a végzetszerű tévedésen alapszik, hogy valahányszor tetteivel vagy elhatározásaival, egy-egy lépéssel lejjebb taszította a dinasztiaát a pusztulás lejtőjén, mindég meg volt győződve róla, hogy az ország és a dinasztia érdekében cselekszik. Mikor a cár a főhadiszállásra ment, hogy átvegye a főparancsnokságot, a cárné úgy érezte, amíg felséges ura a hadvezetés nehéz és terhes kötelességét teljesíti, addig otthon neki kell vállalnia az uralkodás gondját. És ez az érzés, mely Rasputin és Ania hatása folytán fanatikus meggyőződéssé nővi ki magát, olyan erősen él lelkében, hogy a törékeny, beteges asszony — bár mint leveleiben is panasolja, sokszor csak a legnagyobb megerőltetés árán tudja néhány órára elhagyni ágyát — naponta fogadja a minisztereket, meghallgatja jelentésüket és tájékoztatja magát a politikai és egyházi kérdések felől. Leveleiben informálja a cárt a belpolitikai eseményekről, mivel azonban a legközelebbi tájékoztatásait Rasputintól nyeri, hamis képet nyújt a helyzetről és — hisztériás akaratossággal, öröklött nyugtalansága diszharmonijával — ezt a képet rögzíti meg a könnyen befolyásolható cár lelkében.

Röviddel a cár elutazása után a miniszterelnök a дума felosztatását javasolta azzal az indokolással, hogy a дума az izgatott hangulatot táplálja a népben és a kormányt munkájában akadályozza. A miniszterek nem fogadták el a javaslatot, de a miniszterelnök kieszközölte a cár beleegyezését. Mikor a következő minisztertanácson Goremykin a tanács tudomására hozta a cár rendeletét, a miniszterek heves szemrehányásokkal illették és kijelentették, hogy beadják lemondásukat.

Alexandra Feodorovna felháborodva írt Miklós cárnak a miniszterek Goremykinnel szemben tanúsított magatartásáról: «Goremykin nem tud a miniszterekkel tovább dolgozni, mind ellene foglalnak állást. Ennek dacára ő is azt tartja, hogy a jelen pillanat nem alkalmas arra, hogy lemondjon a miniszterelnökségről. Később, ha te jónak látod, felmentheted állásától. Nem szabad elfelejteniök, hogy te autokrata uralkodó vagy. Szeretném a minisztereket megkardlapoztatni és Samarint elkergetni»...

A cárné többi leveleiben is visszatér a Samarin-ügyre. Gyűlöli őt, mert Rasputin ellensége és el akarja távolítani: «Ha Samarin marad, tovább is intrikálni fog ellenem és barátunk ellen» — panasolja a cárnak. Máskor azt írja: «Nagy sajtótámadás készül barátunk és Ania ellen. Ha nem tiltod meg, Samarin biztosan tovább folytatja intrikáit. Tudom, hogy mindez ellenem irányul. Igazán szégyen!»

Későbbi leveleiben mind gyakoriabbak ezek a panaszok. Az aljas vádak éles törként sebzik meg Alexandra Feodorovna érzékeny lelkét. Az urát mindenekfelett szerető asszony önérzete lázad a méltatlan gyanúsítások ellen és a rágalmakból fakadó keserűség engesztelhetetlen haraggá erősödik benne azok iránt, akik Rasputint vádolták, babonás hittel épített oltárképét sárba rántották, amelyre a megpróbáltatások óráiban mint vigasztnyújtó csodatevőre tekintett. Ezt nem tudta soha megbocsátani és minden befolyását felhasználta, hogy a Staretz ellenségeit eltávolítsa.

Igy történt, hogy Alexandra Feodorovna épen azok ellen vette fel a harcot, akik Oroszország érdekeit szolgálták és hűséggel viseltettek a dinasztia iránt.

A cárné már Saszanovot is el akarja távolítani :

«Ha visszajössz a főhadiszállásról — írja a cárnak — Saszanov utódáról is gondoskodnod kell. Teljesen elvesztette a fejét és a miniszterek ellen dolgozik. Én már Samarint is elkergettem volna. Izgatott kedély, hol egyik, hol másik párthoz húz. Goremykin reméli, hogy nem fogadod Rodziankót. Bárcsak egy derék, energikus ember kerülne helyébe. Szegény öreg Goremykin, nálam keres támaszt, mert mint mondja én képviselem az energiát. Azt hiszem, jobb lenne elfogadni a miniszterek lemondását és az öreget meghagyni a miniszterelnöki székben, mert energikus és jóindulatú munkatársakkal tökéletesen betölti állását. Tudja, hogy napjai meg vannak számlálva és csak érted és hazájáért él. Küldök egy listát azoknak a nevével, akik Samarint helyettesíthetnék. Ania értesülése szerint a metropolita el volt keseredve Samarin kinevezése miatt, mert semmit sem ért az államügyekhez. Varnava püspök előtt nagyon csúnyán nyilatkozott barátunkról, kijelentette, hogy Hermogen püspök volt az egyetlen becsületes ember, mert bátran kimondta előtted Grigoriról táplált véleményét és ezért internálták. Samarin azt kívánja, hogy Varnava jelentkezzék nálad és mondjon el mindent, amit Grigori felől tud. Varnava azt válaszolta, hogy ezt csak abban az esetben teheti, ha Samarin erre nézve parancsot ad és vállalja a felelősséget. Ezért rögtön sürgönyöztem az öregnek, hogy fogadja Varnavát, aki mindent el fog neki mondani. Remélem, hogy ezután az öreg jól megmossa Samarin fejét. Láthatod, hogy utasításaidat egyáltalán nem is veszi számba. A szent szinodus ügyeit elhanyagolja és főcéljául barátunk üldözését tűzte ki. Ezt nem bocsáthatjuk meg neki. Feltétlenül távoznia kell. A jelöltek közül Khvostov jöhet leginkább számításba. Nagyon vallásos ember, ért az egyházi ügyekhez, hűséges, akár kettévágná magát érted. Barátunkat is meg fogja védeni és nem fogja engedni, hogy rágalmazzák. Nevezzél ki más minisztereket. Goremykin ezekkel nem tud dolgozni. Milyen szomorú, hogy nem lehetek melletted és nem tárgyalhatjuk meg nyugodtan e kérdéseket».

A cárné másnap már felháborodva számol be a cárnak Varnava jelentéséről :

«Édes barátom, ma beszéltem a szegény Varnavával, Samarin gyalázatosan bánt vele a zsinatban. A legszigorúbb faggatásnak vetette alá és aljas kifejezésekkel emlékezett meg Grigoriról. Haraggal beszélt a szent János szenttéavatásáról és azt mondta, hogy neked ehhez nem volt jogod. Varnava azt válaszolta, hogy te az egyház feje és védője vagy, mire Samarin a legnagyobb vakmerőséggel jelentette ki, hogy te csak az egyház rabszolgája vagy. Milyen szemtelenség! Édesem, parancsold meg sürgősen a szinódusnak, hogy hajtsa végre rendeleteidet. Nekik alá kell vetniök magukat a te határozatodnak. Add tudtukra, hogy a legnagyobb mértékben elégedetlen vagy. Kérlek, ne egyezz bele, hogy Varnavát elküldjék. Nagyon jól beszélt Grigoriról. Az öreg Goremykin el volt keseredve, mikor megtudta, hogy a szent-szinódus ügyésze, rólam, mint bolondról, Aniáról pedig mint kicsapogó nőről emlékezett meg. Csak nem fogod eltérni, hogy ezek után megmaradjon állásában! Samarin kémekkel figyelteti a Staretzet. Küldd el Samarint! Ő minden nap újabb veszélyt jelent. Hidd el, hogy ezt nemcsak asszonyi szeszély mondatja velem, az öreg is osztja véleményemet. Rettenetesen sírtam, mikor megtudtam, hogy mialatt a főhadiszálláson voltál, rábeszéltek Samarin kinevezésére. Tudom, hogy ez Nikolasa műve, ki mindnyájunk ellensége».

Majd így folytatja levelében a cárné: «Mikor Samarin kinevezéséről volt szó, a metropolita kijelentette: — A cár nem gyermek, *tudnia kell*, hogy mit csinál — és hozzátette, hogy te beszélted rá Samarint, hogy fogadja el a kinevezést. Nos, tehát csak jöjjenek és lássák, hogy te nem vagy gyermek. Nem ismételhetem meg előtted a piszkos kifejezéseket, melyekkel barátunkat illették. Samarint semmi körülmények között se tarthatod tovább. Engedj meg, hogy megint ezzel a kéréssel untatlak, de Samarin csak ellenem használná ki hatalmát és tudod, hogy a szentpétervári társaságban nem viseltetnek irántam rokonszenvvel. A mostani idő nem alkalmas arra, hogy a cárt vagy a feleségét meghurcolják. Hidd el, ez sokkal fontosabb ügy, mintsem hogy könnyen napirendre lehessen térni felette».

«A csengővel ellátott ikon segítségemre van az emberek megítélésénél. Eleinte nem törődtem vele, nem bíztam saját véleményemben, most már meggyőződtem, hogy az ikon és barátunk segítségével könnyen átlátok az embereken. Szerelmem, hallgass rám és hidd el, hogy az én meglátásaim nem csálnak. Isten azért áldott meg ezzel a különös ösztönrel, hogy általa segítségedre legyek.»

«Istenem, mennyi munka vár reám! Mindenütt jelen szeretnék lenni, hogy az embereket buzdítsam. Minden rosszul megy. A teljes energia hiány elkeserít, mert én még betegen is energikus vagyok. Hála Istennek, most jól érzem magam, nem dolgozom túl sokat. Hidd el, hogy a bátorság és határozottság sikerhez fognak vezetni. Közösen fogunk küzdeni, uralkodói dicsőségedért, mely egyúttal Oroszország dicsőségét is jelenti.»

A cárné néhány nap mulva megint visszatér a Samarin-féle ügyre:

«Kérlek ne tőrjed ezeket az állapotokat. Teremtsél rendet a színódusban. A Varnavára vonatkozó botrányt csak arra akarják felhasználni, hogy barátunkat a дума előtt meghurcolják. Samarin, kijelentette moszkvai barátai előtt, hogy csakis azért fogadta el kinevezését, hogy Grigoritól megszabaduljon és ezért a célért mindent elkövet, ami csak hatalmában áll. Mutasd meg, hogy te vagy az úr. Te vagy az egyház feje és védője és Samarin le akarja szállítani tekintélyedet az egyház előtt. Drágám, kergesd el őt azonnal és nevezd ki helyébe Khvostovot. Olvastad a könyvét? Khvostov nagyon szeretne találkozni velem. A helyzet megmentőjét látja bennem és ki akarja tární előttem a szívét. Nagyon energikus, senkitől sem fél és — ami a jelen pillanatban a legfontosabb — odaadó hűséggel viseltetik irántad. Jól ismeri a дума embereit és nem fogja túrní, hogy minket támadjanak. Kérlek, édesem, vedd komolyan számításba. Rendet kell teremteni a kormányzásban és az országnak odaadó emberekre van szüksége. Tudom, hogy untatlak, de te, a távolban nyugodt, tiszta fejjel ítélheted meg a dolgokat. Kérlek, büntesd meg őket, hogy eszükbe jusson, hogy te autokrata uralkodó vagy».

Alig van olyan levél, amelyben Alexandra Feodorovna ne emlékeztetné a cárt arra, hogy egy autokrata uralkodó, mivel tartozik önmagának és országának. Az autokratizmus nevében olyan intézkedéseket erőszakol ki Miklós cártól, amelyek a zavaros belpolitika szálait még jobban összekuszálják és fokozzák a nép elégtelenségét.

A cárné, az egyre rosszabbodó helyzet miatt, a minisztereket teszi felelőssé és kéri a cárt, jöjjön haza. II. Miklós néhány napra hazalátogat Tsarskoie-Selo-ba és a cárné kérésének engedve, Samarin helyett, Kvsotovot nevezi ki. A cár rövid látogatásai alatt rendre kicseréli a vezetőszerepet játszó államférfiakat és így mindinkább Rasputin emberei jutnak uralomra.

Csak természetes, hogy Oroszország hű fiai egyre növekvő elkeseredéssel nézik Rasputin hatalmát és elkeseredésük súlyos vádakban nyer kifejezést. Az a gyakran hallott feltevés, hogy Rasputin, a németek kéme, mind határozottabb formát ölt és megrögződik a lelkekben. Pedig Rasputin nem állott összeköttetésben Németországgal. Rasputint elsősorban érzéki vágyainak kielégítése foglalta el. A tanulatlan muzsik nem bírt olyan politikai felkészültséggel, hogy külön politikai irányt tudott volna teremteni. Ő csak a kapott utasításokat követte. Gazdag zsidó bankárok szolgálatában állott, akik a Scarez csodálatos befolyását az udvarnál saját céljaik elérésére használták ki s így valóságban ők voltak a politika vezetői.

A közvélemény ekkor már a Rasputin és a cárné közötti különös összeköttetésben is német vonatkozásokat keresett. A háború kitörése óta a cárnét állandóan germánofil érzelmekkel vádolták. Egy nagy, szenzációt keltő politikai pletyka újabb tápot szolgáltatott ehhez a gyanuhoz. A pétervári társaságban elterjedt a hír, hogy a hesseni nagyherceg huga, a cárné révén, propagandát csinál az orosz-német külön-

békének. A politikai botrány központjában Vassiltchikov Mária udvarhölgy állott, akit a háború kitörésekor Ausztriában internáltak és aki állandó összeköttetést tartott fenn az osztrák arisztokráciával.

A hesseni nagyherceg Darmstadtba hívta Vassiltchikov Mária-t és megbízta, beszélje rá a cárt a békekötésre és fejtse ki előtte, hogy az orosz-német kiegyezés az európai dinasztikus uralom szempontjából feltétlenül szükséges. Vassiltchikov Mária örömmel vállalta a közvetítő szerepét és a cári párnak szóló levelekkel Pétervárra utazott. A hesseni nagyherceg a cárnéhoz írott levelében, testvére legintimebb érzéseire hivatkozott, felidézve gyermek- és ifjúkori emlékeit: «Tudom, hogy az orosz környezet mennyire megváltoztatott, de nem tudom elhinni, hogy lélekedben német hazádat teljesen megtagadtad volna».

II. Miklós ingerülten dobta el a leveleket és felháborodással utasította vissza a békeajánlatot.

Szentgyörgy napján, egy proklamációt bocsátott ki, mely a maga határozottságával megcáfolta és egy időre elhallgattatta a különbékéről szóló híreket. «Legyetek meggyőződve róla, hogy nem kötök addig békét, míg nem űztük ki az utolsó ellenséget is az orosz birodalomból. A békét csak szövetségeseim hozzájárulásával kötöm meg, akikhez nemcsak az írásban adott szó, de igaz barátság és a kiontott vér is köt. Isten legyen velünk!»

Hogy Alexandra Feodorovna nem óhajtotta a különbékét, abból is látszik, hogy mindig a békeparti politikusok ellen foglalt állást. Leveleiben is biztatja a cárt, hogy ne csüggedjen a vereségek miatt, ne adja fel a szent harcot, mert a haza és a dinasztia érdeke a háború folytatását kívánja. Kerenszky kijelentése szerint, nem akadtak semmi olyan írásra, amelyből arra következtethettek volna, hogy a cárné a Németországgal való különbékére gondolt. A forradalom kitörése után Alexandra Feodorovna méltatlankodva tiltakozott előtte, az ellene irányuló vádak ellen: «Én angol vagyok és mindig hű voltam Oroszországhoz».

És valóban, ha azoknak az emlékiróknak benyomásait összegezzük, akiknek alkalmuk volt a pétervári udvar titkaiba bepillantást nyerni, arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy minden ellene felhozott vád dacára is, Alexandra Feodorovna hű volt új hazájához, és a külön béke gondolata távol állott lelkétől.

Leveleinek minden sorából, forró hazaszeretetet árad ki. Erőszakkal is meg akarja védeni a dinasztia hatalmát, hogy nagy gonddal nevelt és rajongásig szeretett fia, a cárevics, majdan egy győzelmes hatalmas ország ura legyen.

Írásaiban a hazaszereteten keresztül, megható gyöngédséggel szólalnak meg az anyai szív ambíciói: «Légy határozott — írja a cárnak — hiszen férfi vagy. Bizzál barátunkban, aki érted és Oroszországért él. Tudod, hogy egy hatalmas országot kell átadnunk Bébynek. Nem akarom, hogy ő szenvedjen a mi gyengeségünk miatt, mint ahogy neked

kell szenvedned elődeid bűnei miatt. Csak Isten a megmondhatója, hogy milyen nehéz feladat hárul reád! Azt óhajtom, hogy az Alexi öröksége ne legyen ilyen terhes. Ne engedd meg, hogy a hatalom ki-csusszék kezedből, nehogy Bébynek mindent újra kelljen építenie».

A cárné ettől a gondolattól vezetve közvetíti a cárnak Rasputin üzeneteit és sürgőnyeit. Meg van győződve róla, hogy a Staretz imája és áldása minden veszélytől megmenti a cárt és diadalra segíti a hadsereget. A Staretztől kapott szentképeknek, virágoknak nagy jelentőséget tulajdonít, amely az események folyására döntő befolyást gyakorolhat. «Ne feledd, nehéz tárgyalások vagy elhatározások előtt a kis fésűt használni, amelyet barátunktól kaptál, — írja egy alkalommal, — mikor a cár valami nagy elhatározás előtt állott. A Rasputin felsőbb hatalmába vetett e hitének, másokra való ráerőszakolásából, ki-érzik a beteg cárné szinte eszelős félelme. A Staretz egykori mon-dása, hogy az ő sorsa össze van kötve a dinasztia sorsával és nélküle pusztulnia kell a dinasztíának, az emlékezés gyászos betűivel vésődött be az Alexandra Feodorovna lelkébe. A sajtótámadások, a Rasputin ellen elhangzott vádak, mint éles kalapácsütések sujtottak le rém-képeket látó elkínzott agyára. Minden áron biztonságban akarja tudni a Staretzet és az ochrana¹ rendőrségével őrizteti őt. Ezek az emberek, sokszor egész éjtszakán át künn fázódtak az utcán, valamely mulató hely előtt, mialatt a Staretz végnélküli dorbézolásait folytatta.

De minden hiábavaló volt. Rasputin imája nem hozott szerencsét az orosz seregeknek. A munició, az élelmiszer hiánya, mind érezhetőbbé válik. A kórházvonalak egyre szállítják a halálmezők áldozatait, a nyomorék, rokkant katonákat: beszélő tanuit a véres világháborúnak. Minden nagyobb sebesült transzport érkezése után, újabb levetség, csüggedés költözik a lelkekbe. Az előkelő szalonokban, ugyanaz az elkeseredett hang dominál, mint az egyszerű muzsik kunyhójában: «Minek folytassuk a háborút, mikor már úgyis le vagyunk győzve». Ez a mindig visszatérő panasz a lemondás szomorúságával rögződik meg a lelkekben.

A végtelen orosz lélekben minden szélsőség, csakúgy a hit, mint az istentagadás, az öröm vagy a bánat. Pazarul, örök tékozlókként szórják e lelkek kincseiket, tekintet nélkül a holnapra. És ha már egyszer mindent odaadtak, akkor mindegy, hogy mi jön azután, minden mindegy «Nicsévo» — mondják a változhatatlanba való fájdalmas beletörődéssel. «Nicsevo...» Ez a szó jellemzi legjobban az orosz karaktert. Ez az orosz lélek farsangi kedvének hamvazó szerdája, kialudt lángok hamuja. Ez visszhangzott az éhező muzsik lelkében, mikor a lövészárookban feküdt és változhatatlan egymásutánban jöttek a golyók, a napok és éjtszakák, ez volt a szenvedő katona utolsó bágyadt megadása, mikor az ellenséges golyótól táitálva elterült Galicia hómezőin, vagy a mazuri mocsaragnál,

¹ Orosz titkos rendőrség.

ez a szó ismétlődött fájdalmas bűgással a csonka emberroncsok lelkében a kórházi ágyakon: «Nicsévo! Nicsévo!»...

A cárizmus alkonya.

Az anyacárné, Mária Feodorovna tehetetlen keserűséggel nézte, mint száll alá napról-napra a cár tekintélye, mint omlik össze mindaz, ami III. Sándor uralkodása alatt nagygyá, hatalmassá tette az országot.

Hogy mennyire tehetetlen volt fiával szemben, ezt legjobban bizonyítja a Mária Pavlovna nagyhercegnő és Paléologue között egy kis udvari ebéd alkalmával lefolyt bizalmas beszélgetés.

— A cárné örült és a cár vak — panaszolja a nagyhercegnő. — Egyikük sem akarja látni, hová vezetik őket.

— Nem lehetne valamiképen felnyitni a szemüket? — kérdezte Paléologue.

— Már késő — válaszolt a hercegnő.

— És az anyacárné?

— A napokban két órát töltöttem Mária Feodorovnával és együtt keseregünk a rettenetes helyzet miatt.

— Miért nem beszél az anyacárné fiával?

— Jobb, ha távol tartja magát a cártól. Az anyacárné túlságosan őszinte és hirtelen. Beszédközben könnyen elragadtatja magát és sokszor épen az ellenkezőjét mondja annak, mint amit mondania kellene. Megsérti, megalázza. Ilyenkor a cár méregbe jön, figyelmezteti anyját cári méltóságára és neheztelve válnak egymástól. Rasputin hatalma pedig egyre nő s vele együtt az elégedetlenség is nő az országban.

A nagyhercegnő tiszta szemmel ítélte meg a helyzetet, amelybe Rasputin szatanikus politikája kergette Oroszországot. Közben Goremykin már olyan sokszor napolta el a дума megnyitását, hogy az elégedetlenség veszélyessé kezdett válni. Talán a cár is érezte, hogy le kell csillapítani a háborgó elemeket és maga ment el a Thaurid-palotába, hogy megnyissa a дума gyűlését. Ez nagyjelentőségű esemény volt, mert eddig a képviselők mentek üdvözölni a cárt a téli palotába.

A megnyitó ünnepen, a liberálisérzelmű hadügyminiszter odasúgta Paléologuenak: «Érzi ennek a képnek a szépségét? Ez ünnepélyes órát jelent Oroszországra nézve, új éra kezdetét a történelemben».

A cár néhány hazafias szóval üdvözölte a képviselőtestületet. Beszédét nagy lelkesedés, hangos éljenzés követte. A lelkes hangulat azt bizonyította, hogy az uralkodó végre megtalálta az utat népe szívéhez. A дума elnöke örömét és háláját fejezte ki a cár előtt, hogy megjelenésével megerősítette az uralkodó és népe között fennálló egységet. És II. Miklós az ünnepélyes hangulat hatása alatt a gyűlés után, megilletődve mondotta Rodziankonak: «Ezt a napot sohasem fogom elfelejteni».

A cár megjelenése a дума gyűlésén nagy eseményt jelentett a

politikai életben és a népben új lehetőségek reményét ébresztette. De ezek a remények nem váltak valóra. Az autokratizmus kultuszában nevelkedett uralkodó nem tudott szakítani az orosz trón százados tradíciójával. Ha a дума megnyitó ünnepélyén, az általános lelkesedés mámorító pillanatában gondolt is arra, hogy teljesíti népe kívánságát, a cárné befolyása visszatartotta az alkotmányos lépésektől. A hirtelen tűzzel égő lelkesedés lángja ellobogott, hogy annál nagyobb elkeseredésnek adjon helyet.

A cári család végre belátta, hogy minden kísérlete megtörik Rasputin hatalmán s mivel a cárné teljes elszigeteltségben élt, az uralkodóház tagjai egészen eltávolodtak az udvartól.

Alexandra Feodorovna jóformán minden estjét Ania és gyermekei társaságában töltötte. Rasputinnal csak Ania házánál találkozott; ezeken az összejöveteleken dőlt el az ország sorsa

A cárnénak Khvostovba vetett bizalma akkoriban megrendült. Khvostov uralkodnivágyó természet volt, aki rendre összeveszett azokkal, akik hatalomra juttatták. Mivei sejteni kezdte, hogy nem tarthatja magát sokáig, taktikát változtatott. Mint számító, ambiciózus ember látta, milyen nagy szerep várna rá, ha az országot megszabadítaná Rasputintól. Ez az elképzelés határozott tervvé nővi ki magát az érvényesülni vágyó ember agyában. Célja elérésére Heliodor szerzetest, Rasputinnak egyik legnagyobb ellenségét szemelte ki. Heliodor örömmel megy bele a tervbe. De az összeesküvést elárulják. A gyilkosság végrehajtásával megbízott ember az ochrana kezébe kerül és bevallja, hogy Khvostov bérelte fel a gyilkosságra.

A cárné mély megdöbbenéssel értesül a Rasputin ellen forralt összeesküvésről. Egyszerre elejti Khvostovot és iránta táplált haragos érzelmét a cárhoz intézett levelében is kifejezésre juttatja: «Nagyon sajnálom, hogy Khvostovot ajánlottam volt neked. Te ugyan idegenkedtél ettől a kinevezéstől és én is csak a Grigori és Ania sürgetésének engedtem. Mindjárt eleinte mondtam Aniának, hogy Khvostov túlságos önhittsége kellemetlen hatással van rám. Nem képzelhetek mást, mint hogy a gonosz hatalmába került».

«Az utóbbi időben nem írtam neked erről a kérdésről, mert nem akartalak nyugtalanítani, de nagyon kínos órákat éltem át és megnyugtatómra szolgálna, ha valamit határoznál ebben az ügyben. Amíg a hatalom Khvostov kezében van, addig Grigori és Ania biztonságát illetőleg nem lehetek nyugodt, a Mindenható áldjon meg, őrizzen minden rossztól és segítsen, hogy Khvostov helyébe derék, megbízható embert találj».

Hory Etelka.

(Folytatása következik.)